

UWAGI METODYCZNE

Z uwagi na fakt, że dla części mieszkańców niemożliwe było przeprowadzenie spisu z udziałem rachmistrza spisowego (z różnych powodów), podstawowe informacje dla takich osób, takie jak: imię i nazwisko, data urodzenia oraz płeć – zostały spisane z ewidencji. Wszystkie pozostałe pytania na formularzu spisowym – w przypadku spisywanych z ewidencji – pozostały bez odpowiedzi. Szacuje się, że z ewidencji spisano około 135 tys. ludności (prawie 3% ogółu ludności). Bezpośrednią konsekwencją spisywania z ewidencji są braki odpowiedzi (nie ustalono), podawane w poszczególnych tablicach.

KATEGORIE LUDNOŚCI

Na podstawie wyników spisu ludności i mieszkań z 2002 (NSP'2002) zostały wyodrębnione trzy podstawowe kategorie ludności:

1. Ludność stała (stale zamieszkała);
2. Ludność faktycznie zamieszkała;
3. Rezydenci (ludność rezydująca).

We wszystkich tablicach tej publikacji informacje dotyczą kategorii ludności faktycznie zamieszkałej – dalej określanej jako „ludność”.

Ludność stała (stale zamieszkała)

Kategoria obejmuje osoby mieszkające stale (z reguły zameldowane na pobyt stały) oraz:

- obecne w czasie spisu, a dokładnie w momencie krytycznym spisu,
- nieobecne w momencie spisu, bez względu na miejsce przebywania i czas trwania tej nieobecności.

Ludność faktycznie zamieszkała

Kategoria obejmuje następujące grupy osób:

1. Mieszkające stale, które:

- a) były obecne w momencie spisu,
- b) były nieobecne w momencie spisu, ale ich nieobecność trwała mniej niż 2 miesiące,
- c) były nieobecne w momencie spisu przez okres dłuższy niż 2 miesiące, ale ich nieobecność wynikała z następujących powodów:
 - odbywania zasadniczej służby wojskowej lub innej w systemie skoszarowanym oraz uczestniczenia w misjach wojskowych,
 - przebywania w zakładzie karnym lub śledczym,
 - pobytu za granicą.

2. Przebywające czasowo przez okres powyżej 2 miesięcy. Dotyczy to osób, które mieszkają na stałe w innym miejscu (są tam zameldowane na pobyt stały), natomiast w miejscu spisania przebywają czasowo z następujących powodów: nauka, praca, warunki rodzinne lub mieszkaniowe, leczenie lub rehabilitacja, przebywanie w domu opieki.

Jako czas okresowej nieobecności lub przebywania przyjęty został czas faktyczny, a nie zamierzony.

Kategoria ludności faktycznie zamieszkałej nie uwzględnia osób przybyłych z zagranicy na pobyt czasowy, tj. tych, które nie posiadają stałego pobytu w Polsce (pozwolenia na osiedlenie się).

Rezydenci (ludność rezydująca) – nowa kategoria ludności

Do rezydentów zalicza się:

- a) stałych mieszkańców, z wyjątkiem osób przebywających poza miejscem zamieszkania przez okres co najmniej 12 miesięcy – bez względu na ich miejsce przebywania (w kraju czy za granicą),
- b) osoby przebywające czasowo przez okres co najmniej 12 miesięcy, przybyłe z innego miejsca w kraju lub z zagranicy (cudzoziemcy).

Jako kryterium przemieszczania się ludności przy wyodrębnianiu tej kategorii przyjmuje się: naukę, pracę, warunki rodzinne i mieszkaniowe, leczenie i rehabilitację, pobyt w domu opieki. Oznacza to, że osoby odbywające zasadniczą służbę wojskową (w systemie skoszarowanym) lub przebywające w zakładach karnych czy aresztach – bez względu na czas nieobecności – są zaliczane do rezydentów miejscowości, w których zamieszkiwali przed jej „przymusowym” opuszczeniem.

Ludność związana z rolnictwem obejmuje osoby wchodzące w skład gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego tj.:

- z właścicielem zwierząt gospodarskich, nie posiadającym użytków rolnych lub posiadającym użytki rolne o powierzchni mniejszej niż 10 arów,
- z użytkownikiem działki rolnej o powierzchni użytków rolnych wynoszących od 10 arów do 1 hektara włącznie,
- z użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 hektara.

WIEK

Wiek osób – określony liczbą lat ukończonych – ustalono poprzez porównanie pełnej daty urodzenia z dniem przeprowadzenia spisu (tzw. dniem krytycznym, tj. 20 maja 2002 roku).

W tablicach obok grup wieku (pięcioletnich lub dziesięcioletnich) wprowadzono także:

- grupy pokoleniowe ludności:
 - młodzi – osoby w wieku 0–29 lat,
 - w średnim wieku – osoby w wieku 30–59 lat,
 - starsi – osoby w wieku 60 lat i więcej.
- grupy ekonomiczne ludności:
 - wiek przedprodukcyjny – mężczyźni i kobiety w wieku 0–17 lat,
 - wiek produkcyjny – mężczyźni w wieku 18–64 lata, kobiety w wieku 18–59 lat,
grupa ta została podzielona na:
 - wiek mobilny (18–44 lata mężczyźni i kobiety),
 - wiek niemobilny (45–64 lata mężczyźni i 45–59 lat kobiety),
 - poprodukcyjny – mężczyźni w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety w wieku 60 lat i więcej.

STAN CYWILNY PRAWNY

W spisie ludności 2002 po raz pierwszy badany był (zgodnie z rekomendacjami międzynarodowymi) stan cywilny prawny osób – zdefiniowany jako stan cywilny według obowiązującego w danym kraju prawa.

Dla każdej osoby w wieku 15 lat i więcej ustalono stan cywilny prawny według następujących kategorii:

- kawaler, panna,
- żonaty, zamężna,
- wdowiec, wdowa,
- rozwiedziony, rozwiedziona,
- separowany, separowana (separacja prawna została w Polsce wprowadzona w końcu 1999 r.).

Dla pełniejszej charakterystyki sytuacji rodzinnej osoby o statusie prawnym zamężna/żonaty podzielono na:

- pozostające w związku małżeńskim – niezależnie od tego, czy współmałżonkowie zostali spisani razem czy też oddzielnie (np. nieobecność spowodowana była nauką, pracą, brakiem własnego mieszkania),
- niepozostające w związku małżeńskim – osoby, które decyzją jednego lub obojga małżonków nie tworzyły wspólnoty małżeńskiej, ale rozpad ich związku nie został usankcjonowany decyzją sądu, tzn. osoby te nie miały sądowego orzeczenia rozwodu czy też separacji.

STAN CYWILNY FAKTYCZNY

Stan cywilny faktyczny osób został określony wtórnie, na podstawie charakteru związku, w jakim żyje dana osoba, tj. w oparciu o informacje dotyczące relacji z głową gospodarstwa domowego, stanu cywilnego prawnego oraz wzajemnych powiązań między osobami spisanymi.

Ustalono następujące kategorie faktycznego stanu cywilnego:

- kawaler, panna,
- żonaty, zamężna – w świetle prawa świeckiego lub kanonicznego i pozostający w faktycznym małżeństwie,
- partner, partnerka (partnerów wyodrębniano w ramach tego samego gospodarstwa domowego – bez względu na ich stan cywilny prawny),
- wdowiec / wdowa,
- rozwiedziony / rozwiedziona,
- separowany / separowana. Kategoria ta dotyczyła osób:
 - pozostających w separacji prawnej i nietworzących formalnych związków (partnerskich) z innymi osobami,
 - o stanie cywilnym prawnym żonaty/zamężna – niepozostających w związku małżeńskim i nietworzących formalnych związków (partnerskich) z innymi osobami.

POZIOM WYKSZTAŁCENIA

Poziom wykształcenia jest to najwyższy ukończony cykl kształcenia w szkole lub szkolenia w innym trybie i formie, uznany zgodnie z obowiązującym systemem szkolnictwa. Podstawą zaliczenia wykształcenia do określonego poziomu było uzyskanie świadectwo (dyplom) ukończenia odpowiedniej szkoły: dziennej, wieczorowej, zaocznej czy eksternistycznej. W 2002 roku, po reformie szkolnictwa z 1999 r., wprowadzającej 6-letnią szkołę podstawową i 3-letnie gimnazjum, badaniem poziomu wykształcenia objęto osoby w wieku 13 lat i więcej.

W publikacji zastosowano następującą klasyfikację poziomu wykształcenia:

1. Wykształcenie wyższe

- **ze stopniem naukowym co najmniej doktora** – jest to wykształcenie wyższe z tytułem naukowym profesora, doktora habilitowanego, doktora,
- **z tytułem magistra, lekarza lub równorzędnym** – jest to wykształcenie wyższe zawodowe z tytułem magistra, magistra inżyniera, lekarza lub innym równorzędnym, realizowane w ramach szkoły wyższej na podbudowie programowej szkoły średniej, zakończonej uzyskaniem świadectwa dojrzałości „matury”,

- **z tytułem inżyniera, licencjata, dyplomowanego ekonomisty** – jest to wykształcenie wyższe zawodowe z tytułem inżyniera, licencjata, dyplomowanego ekonomisty lub innym równorzędnym, realizowane w ramach szkoły wyższej na podbudowie programowej szkoły średniej, zakończonej uzyskaniem świadectwa dojrzałości „matury”.

2. Policealne

- **z maturą (pomaturalne)** – jest to wykształcenie średnie zawodowe realizowane na podbudowie programowej szkoły średniej, zakończonej uzyskaniem egzaminu dojrzałości „matury”. Absolwenci otrzymują dyplom, który określa kwalifikacje zawodowe na poziomie technika,
- **bez matury** – jest to wykształcenie zawodowe na poziomie średnim lub zasadniczym realizowane na podbudowie programowej szkoły średniej, zakończonej uzyskaniem świadectwa ukończenia szkoły. Absolwenci otrzymują dyplom, który określa kwalifikacje zawodowe.

3. Średnie

- **ogólnokształcące z maturą** – jest to wykształcenie średnie ogólne, uzyskane w ramach średniej szkoły ogólnokształcącej, potwierdzone uzyskaniem świadectwem dojrzałości „maturą”. Osiągnięcie tego poziomu wykształcenia umożliwia dalsze kształcenie w szkole pomaturalnej lub na studiach wyższych,
- **zawodowe z maturą** – jest to wykształcenie średnie ogólne i zawodowe, uzyskane w ramach technikum, liceum zawodowego lub liceum technicznego, potwierdzone uzyskaniem świadectwem dojrzałości „maturą”. Osoby posiadające świadectwo ukończenia takiej szkoły mają tytuł technika lub inny tytuł określony w klasyfikacji zawodów i specjalności szkolnictwa zawodowego. Osiągnięcie tego poziomu wykształcenia umożliwia dalsze kształcenie na studiach wyższych lub w szkole pomaturalnej,
- **ogólnokształcące bez matury** – jest to wykształcenie średnie ogólne, uzyskane w ramach średniej szkoły ogólnokształcącej, potwierdzone uzyskaniem świadectwem ukończenia liceum ogólnokształcącego. Osiągnięcie tego poziomu wykształcenia umożliwia dalsze kształcenie w szkole policealnej, niewymagającej posiadania „matury”,
- **zawodowe bez matury** – jest to wykształcenie średnie ogólne i zawodowe, uzyskane w ramach technikum, liceum zawodowego lub liceum technicznego, potwierdzone uzyskaniem świadectwem ukończenia szkoły. Osoby posiadające świadectwo ukończenia takiej szkoły mają tytuł technika lub inny tytuł określony w klasyfikacji zawodów i specjalności szkolnictwa zawodowego. Osiągnięcie tego poziomu wykształcenia umożliwia dalsze kształcenie w szkole policealnej.

4. Zasadnicze zawodowe

Jest to wykształcenie ogólne i zasadnicze zawodowe, zdobyte w ramach szkoły zasadniczej lub rolniczej, szkoły (zespołu) przysposobienia zawodowego lub rolniczego, korespondencyjnego kursu rolniczego o poziomie szkoły zasadniczej. Świadectwo ukończenia szkoły zasadniczej jest dowodem posiadania tytułu robotnika wykwalifikowanego. Po ukończeniu tego poziomu wykształcenia można ubiegać się o przyjęcie do średniej szkoły ogólnokształcącej lub zawodowej, organizowanej na podbudowie programowej szkoły zasadniczej.

5. Podstawowe ukończone

Jest to wykształcenie podstawowe osiągnięte po ukończeniu liczby lat nauki wymaganej w danym okresie dla ukończenia szkoły podstawowej, szkoły (klas) przysposabiających do pracy zawodowej (w zakresie VI, VII, VIII klasy szkoły podstawowej) oraz po ukończeniu szkoły artystycznej I stopnia realizującej jednocześnie program szkoły podstawowej.

6. Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego

Obejmuje osoby, które nie ukończyły lat nauki wymaganej w danym okresie dla ukończenia szkoły podstawowej lub nigdy się nie uczyły.

W spisie zbierano także informacje o poziomie wykształcenia o kierunku rolniczym – dla kierującego gospodarstwem indywidualnym, tj. użytkownika lub w przypadku gdy nie kierował on osobiście produkcją rolną - innej osoby (z gospodarstwa domowego lub spoza gospodarstwa). Nie ustalano wykształcenia rolniczego dla użytkowników gospodarstw indywidualnych, w których nie była prowadzona działalność rolnicza.

W spisie wyróżniono następujące poziomy wykształcenia rolniczego dla użytkowników lub osób kierujących gospodarstwem:

- **wyższe rolnicze** – dla osób posiadających dyplom ukończenia szkoły wyższej o kierunku rolniczym np. ogrodnictwo, geodezja urządzeń rolniczych, technika urządzeń rolniczych i leśnych, leśnictwo, technologia drewna, ochrona środowiska – melioracja, rybactwo, zootechnika, technologia żywności – mleczarstwo itp.,
- **policealne rolnicze** – dla osób posiadających dyplom ukończenia szkoły policealnej lub pomaturalnej o kierunku rolniczym np. ogrodnictwo, urządzenie terenów zieleni itp.,
- **średnie zawodowe rolnicze** – dla osób, które uzyskały świadectwo ukończenia technikum lub liceum zawodowego o kierunku rolniczym np. hodowla zwierząt, leśnictwo, melioracja, urządzenie terenów zieleni,

- **zasadnicze zawodowe rolnicze** – dla osób, które uzyskały świadectwo ukończenia zasadniczej szkoły rolniczej, szkoły przysposobienia rolniczego oraz dla tych osób, które miały świadectwo ukończenia korespondencyjnego kursu rolniczego na poziomie szkoły zasadniczej np. ogrodnictwo, hodowla zwierząt, mechanizacja rolnictwa, wiejskie gospodarstwo domowe, rolnik upraw polowych,
- **kurs rolniczy** – dla osób, które uczęszczały na kurs kwalifikacyjny zakończony egzaminem i uzyskaniem tytułu wykwalifikowanego rolnika lub mistrza rolnika.

ŹRÓDŁA UTRZYMANIA LUDNOŚCI

W spisie powszechnym ustalano **główne i dodatkowe źródło utrzymania osób i tworzonych przez nie gospodarstw domowych**, jak również osób przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania, będących członkami gospodarstw zbiorowych. Informacje o źródłach, z których pochodziły środki na finansowanie konsumpcyjnych i innych życiowych potrzeb osób, dotyczyły całego roku, tj. 12 miesięcy poprzedzających moment krytyczny spisu. Informacje o źródłach utrzymania zbierano na podstawie deklaracji osób spisywanych.

Główne źródło utrzymania osoby jest to źródło przynoszące jej największy dochód. Jeżeli osoba miała w ciągu roku poprzedzającego spis tylko jedno źródło dochodów – było ono jednocześnie jej głównym, a zarazem wyłącznym źródłem utrzymania.

Za **dodatkowe źródło utrzymania osoby** uważa się źródło najważniejsze spośród wszystkich pozostałych, po określeniu głównego źródła utrzymania, czyli przynoszące dochód drugi pod względem wysokości.

Wyróżniono następujące grupy źródeł pochodzenia dochodów:

- dochody (zarobki) z pracy osobiście wykonywanej niezależnie od charakteru zatrudnienia (łącznie z osobami pomagającymi systematycznie i bez umownego wynagrodzenia członkowi rodziny w prowadzeniu działalności gospodarczej (rolniczej lub pozarolniczej) wykonywanej na rachunek własny,
- niezarobkowe źródło dochodów,
- dochody z własności,
- dochody z najmu,
- pozostawanie na utrzymaniu osób posiadających własne źródła dochodów.

Własne źródła dochodów (z pracy, z niezarobkowego źródła, z własności lub najmu) mogły wykazywać osoby będące w wieku, co najmniej 15 lat.

Zasadą było, że źródła utrzymania osób odbywających zasadniczą służbę wojskową, będą odtwarzać sytuację tych osób w tym zakresie sprzed powołania do wojska. Dotyczyło to również przebywających w zakładach karnych (do jednego roku), natomiast powyżej jednego roku – przyjęto niezarobkowe źródło.

W przypadku osób przebywających za granicą należało wskazać – w miarę możliwości – źródła utrzymania jakie osoby te posiadały w czasie pobytu za granicą lub sprzed wyjazdu.

Zgodnie z przyjętymi zasadami metodologicznymi dochody z pracy jako źródło utrzymania należało wykazać wszystkim osobom utrzymującym się z nich: wyłącznie, głównie lub dodatkowo, (zgodnie z ich deklaracją) niezależnie od faktu czy aktualnie (w tygodniu poprzedzającym moment spisu) wykonywały jakąkolwiek pracę czy też pozostawały bez pracy.

Oznacza to, że za **osoby utrzymujące się z dochodów z pracy** w ciągu roku (najmniej lub na rachunek własny) uważa się takie, które:

- pracowały przez cały rok (również w tygodniu poprzedzającym moment spisu) i praca ta stanowiła ich źródło utrzymania,
- pracowały przez cały rok, ale w ciągu roku wykonywały różne prace w różnym charakterze (w tym przypadku należało ustalić, która z prac przynosiła w ciągu roku większy dochód),
- pracowały w ciągu roku tylko przez kilka miesięcy np. sezonowo, wykonywały pracę z której zostały zwolnione, wykonywały pracę przed odejściem na emeryturę, rentę, natomiast aktualnie ich sytuacja zawodowa jest inna,
- pracowały w ciągu roku (przez cały czas lub przez kilka miesięcy) w swoim gospodarstwie indywidualnym w charakterze użytkownika gospodarstwa indywidualnego lub pomagającego członka rodziny, natomiast obecnie już tej pracy nie wykonują ponieważ np. gospodarstwo rolne przekazano następcy, państwu lub w momencie spisu osoby te wchodziły już w skład innego gospodarstwa domowego.

Ze względu na posiadane źródła utrzymania ludność dzieli się na dwie kategorie:

- **posiadający własne źródła utrzymania**, do których zaliczono osoby utrzymujące się z dochodów uzyskiwanych w ciągu całego roku poprzedzającego moment spisu: z pracy osobiście wykonywanej, z niezarobkowych źródeł, a także z własności lub z najmu,
- **utrzymywani**, tj. osoby, dla których pozostawanie na utrzymaniu jest źródłem utrzymania. Osobom pozostającym na utrzymaniu wskazywany był również rodzaj głównego źródła, osoby utrzymujące: dochody z pracy, niezarobkowe źródło, dochody z własności lub najmu.

Utrzymujący się z dochodów z pracy, z niezarobkowego źródła, z dochodów z własności oraz z dochodów z najmu oznacza wszystkie osoby utrzymujące się w ciągu roku głównie z danego źródła oraz osoby utrzymywane przez nie. Stosowany już tradycyjnie podział wyodrębnia osoby posiadające własne źródło utrzymania oraz osoby utrzymywane.

Klasyfikacja źródeł utrzymania

P r a c a

- **praca najemna poza rolnictwem w sektorze publicznym** – dla osób utrzymujących się z dochodów z pracy najemnej w nierolniczych jednostkach, stanowiących własność państwową (Skarbu Państwa lub państwowych osób prawnych) lub własność samorządu terytorialnego (dawniej komunalną) oraz własność mieszaną z przewagą własności Skarbu Państwa, osób prawnych, państwowej lub samorządowej,
- **praca najemna poza rolnictwem w sektorze prywatnym** (w tym w spółdzielczości) – dla osób utrzymujących się z dochodów z pracy najemnej w nierolniczych jednostkach prowadzących działalność gospodarczą i będących własnością krajową, zagraniczną lub mieszaną, osób fizycznych lub inną oraz własnością np. spółek, przedsiębiorstw zagranicznych, spółdzielni, partii politycznych, fundacji, organizacji wyznaniowych,
- **praca najemna w rolnictwie w sektorze publicznym** – dla osób utrzymujących się z dochodów z pracy najemnej w jednostkach prowadzących działalność gospodarczą w zakresie gospodarki rolnej i obsługi rolnictwa, stanowiących własność państwową lub samorządu terytorialnego oraz własność mieszaną z przewagą własności Skarbu Państwa, osób prawnych, państwowej lub samorządowej,
- **praca najemna w rolnictwie w sektorze prywatnym** (w tym w spółdzielczości) dla osób utrzymujących się z dochodów pracy najemnej w jednostkach prowadzących działalność w zakresie gospodarki rolnej i obsługi rolnictwa, w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych, spółdzielniach kółek rolniczych oraz zatrudnionych w gospodarstwach indywidualnych, poza swoim gospodarstwem rolnym,
- **praca na rachunek własny poza rolnictwem** – dla osób utrzymujących się z dochodów z prowadzenia działalności gospodarczej poza rolnictwem, tj. prowadzących własne zakłady (przedsiębiorstwa) przemysłowe, budowlane, handlowe, usługowe, itp. – pracującym na rachunek własny (w tym pracodawcom) lub wykonujących wolne zawody, a także pomagającym systematycznie i bez umownego wynagrodzenia członkom rodziny wchodzących w skład wspólnego gospodarstwa domowego,
- **praca na rachunek własny w rolnictwie poza swoim gospodarstwem indywidualnym** – dla osób utrzymujących się z dochodów z pracy związanej z prowadzeniem działalności usługowej związanej z rolnictwem (również na rzecz innych gospodarstw indywidualnych), np. nawożenie pól, oprysk upraw zbożowych,

przygotowanie płodów rolnych do sprzedaży, sadzenie roślin i ich pielęgnacja, obsługa systemów irygacyjnych, strzyżenie owiec, usługi pasterskie – pracującym na rachunek własny (w tym pracodawcom), a także pomagającym systematycznie i bez umownego wynagrodzenia członkom rodziny wchodzących w skład wspólnego gospodarstwa domowego. Również dla osób, które uzyskują dochody z pracy jako członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych, spółdzielni kółek rolniczych oraz członkowie spółek cywilnych w rolnictwie.

- **praca w swoim gospodarstwie indywidualnym** – dla osób utrzymujących się z dochodów z pracy związanej z produkcją roślinną i zwierzęcą – w gospodarstwie indywidualnym, łącznie z właścicielami zwierząt gospodarskich – pracującym na rachunek własny (w tym pracodawcom), a także pomagającym systematycznie i bez umownego wynagrodzenia członkom rodziny, wchodzących w skład wspólnego gospodarstwa domowego. W przypadku dochodów z pracy w swoim gospodarstwie indywidualnym uwzględnia się zarówno wartość produktów sprzedanych, jak i przeznaczonych na konsumpcję.

Za prace w gospodarstwie indywidualnym uważa się prace bezpośrednio związane z produkcją rolną (roślinną i zwierzęcą) oraz prace ogólne, związane z prowadzeniem gospodarstwa indywidualnego, a w szczególności:

- organizację i zarządzanie pracą w gospodarstwie indywidualnym, załatwianie spraw urzędowych,
- prace polowe,
- chów i hodowlę zwierząt,
- prace związane z magazynowaniem,
- przygotowanie produktów do sprzedaży i sprzedaż produktów,
- zakup środków produkcji,
- bieżące naprawy sprzętu rolniczego, budynków gospodarskich i instalacji,
- transport na potrzeby gospodarstwa indywidualnego,
- prowadzenie rachunkowości rolnej.

Za pracę w gospodarstwie indywidualnym nie należy uważać takich prac jak:

- prace związane z prowadzeniem gospodarstwa domowego np. przyrządzanie posiłków, pranie, sprzątanie, opieka nad dziećmi,
- prace związane z leśnictwem, łowiectwem, połowem i hodowlą ryb.

Osoby pracujące wyłącznie lub głównie w gospodarstwie indywidualnym wyodrębniono na podstawie informacji o ich aktywności ekonomicznej w badanym tygodniu, zebranych w ramach spisu ludności 2002.

Według tego kryterium do pracujących w rolnictwie zaliczono:

- osoby, które w badanym tygodniu pracowały w swoim gospodarstwie lub poza nim,
- osoby, które w badanym tygodniu nie pracowały, ale miały pracę, której nie wykonywały z powodu, np.: choroby, urlopu wypoczynkowego lub bezpłatnego, urlopu macierzyńskiego, braku zamówień, przerwy w działalności zakładu pracy.

Wśród pracujących w rolnictwie (w gospodarstwach indywidualnych) wyodrębniono następujące kategorie:

- pracujący wyłącznie w swoim gospodarstwie indywidualnym,
- pracujący wyłącznie poza swoim gospodarstwem indywidualnym,
- pracujący głównie w swoim gospodarstwie indywidualnym, a dodatkowo poza gospodarstwem,
- pracujący głównie poza swoim gospodarstwem indywidualnym, a dodatkowo w swoim gospodarstwie.

Niezarobkowe źródło

- **emerytura pracownicza, kombatancka i pochodne** – dla osób utrzymujących się ze wszystkich rodzajów emerytur przyznanych z tytułu pracy lub ubezpieczenia, w kraju lub za granicą,
- **emerytura rolna** – dla osób utrzymujących się z dochodu za przekazane gospodarstwo indywidualne (następcy lub państwu). Emerytura rolna jest świadczeniem przyznawanym z tytułu pracy lub ubezpieczenia,
- **renta z tytułu niezdolności do pracy (renta inwalidzka)** – dla osób utrzymujących się z tego świadczenia, a także świadczenia rehabilitacyjnego, renty szkoleniowej, renty powypadkowej. Są to świadczenia stałe lub okresowe uzyskane z tytułu orzeczenia komisji lekarskich (odpowiedniego organu orzekającego) o całkowitej lub częściowej utracie zdolności do wykonywania pracy,
- **renta socjalna** - dla osób utrzymujących się ze świadczenia przyznanego na skutek całkowitej niezdolności do pracy z powodu inwalidztwa powstałego przed ukończeniem 18 roku życia lub przed ukończeniem 25 roku życia, w trakcie nauki w szkole ponadpodstawowej lub wyższej, a także w czasie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej,
- **renta rodzinna (wdowia, sieroca)** – dla osób utrzymujących się z dochodów ze świadczenia przyznanego uprawnionym członkom rodziny po śmierci współmałżonka, rodzica lub innej osoby oraz zagranicznych rent rodzinnych,

- **zasiłek dla bezrobotnych** – dla osób utrzymujących się ze świadczenia przyznawanego osobom zarejestrowanym w powiatowych urzędach pracy na określony czas trwania bezrobocia,
- **zasiłek pomocy społecznej** – dla osób utrzymujących się ze świadczenia przyznawanego osobom, które nie mają żadnych źródeł dochodów, lub posiadane dochody są niewystarczające,
- **inne niezarobkowe źródła** – w tym: zasiłek pielęgnacyjny, alimenty, stypendium, świadczenie przedemerytalne (zasiłek przedemerytalny), dom opieki (dom dziecka, dom rencisty, itp.), zakon oraz pozostałe nie wymienione niezarobkowe źródła utrzymania np. zasiłek wychowawczy, zasiłek rodzinny, renta prywatna, wygrana w grach liczbowych i loteryjnych, na wyścigach konnych, pomoc z zagranicy, sprzedaż ziemi, nieruchomości, środków trwałych, przebywanie w więzieniu lub areszcie powyżej 12 miesięcy.

Inne dochody

- **z własności** – dla osób utrzymujących się z dochodów z tytułu oddanych w dzierżawę gruntów rolnych, z lokat kapitałowych (z obrotu akcjami, obligacjami, zysków kapitałowych itp.), z odsetek od oszczędności, udziału w zyskach przedsiębiorstw (dywidend). W opracowaniach wyników NSP 2002 źródło to występuje zawsze jako odrębna pozycja. Poprzednio dochody z własności zaliczane do niezarobkowych źródeł,
- **z najmu** – dla osób uzyskujących dochody z najmu mieszkania, pokoi, budynków mieszkalnych i niemieszkalnych, garażu. W opracowaniach wyników spisu ludności 2002 (jeżeli nie zaznaczono inaczej) dochód z najmu wyodrębniony jest jako oddzielna pozycja lub grupowany jest razem z pracą na rachunek własny poza rolnictwem. Uzasadnieniem dla przyjęcia takiego rozwiązania jest fakt traktowania dochodów z najmu jako pochodzących z prowadzonej działalności gospodarczej. Poprzednio źródło to zaliczane było do niezarobkowych źródeł.

N a u t r z y m a n i u o s o b y (z gospodarstwa domowego lub spoza gospodarstwa domowego) – posiadającej własne źródło dochodów.

Biorcy świadczeń społecznych

W spisie ludności 2002 pozyskiwano informacje o rodzaju otrzymywanych świadczeń z: ZUS, FUS, KRUS, opieki społecznej, takich jak: emerytury, renty, zasiłki dla bezrobotnych, pomocy społecznej, pielęgnacyjny, alimenty itp.

Informacje o rodzajach pobieranych świadczeń zbierano niezależnie od wieku osób, którym przyznano świadczenie, a także od faktu czy świadczenia te stanowiły źródło utrzymania (główne, dodatkowe) czy też nie. W przypadku dzieci, którym przyznano świadczenie, np. rentę rodzinną, alimenty, zasiłek pielęgnacyjny – dysponentem w imieniu

dziecka była osoba dorosła i to jej wykazywano świadczenie jako źródło utrzymania (jeżeli stanowiło ono źródło utrzymania), natomiast dziecko było świadczeniobiorcą.

W przypadku gdy osoba uzyskiwała kilka świadczeń z niezarobkowych źródeł należało wskazać maksymalnie trzy – najważniejsze.

Kategorie ludności wyodrębnione poprzez uwzględnienie źródeł utrzymania

Ludność rolnicza – jest to kategoria ludności wyodrębniona w sposób wtórny. Ludność rolnicza obejmuje osoby utrzymujące się wyłącznie lub głównie z dochodów z pracy w swoim gospodarstwie indywidualnym. Obok tej kategorii ze względu na źródła utrzymania wyróżnione zostały:

1. Ludność mieszana – głównie rolnicza;
2. Ludność mieszana – głównie nierolnicza;
3. Ludność nierolnicza.

GOSPODARSTWA DOMOWE

Osoby mieszkające w mieszkaniach lub zamieszkanym pomieszczeniach nie będących mieszkaniami (np. strych, barakowóz, przyczepa kempingowa, barka) tworzą gospodarstwa domowe.

Przez gospodarstwo domowe rozumie się zespół osób spokrewnionych lub niespokrewnionych, mieszkających razem i wspólnie utrzymujących się. Jeżeli któraś z osób mieszkających razem utrzymuje się oddzielnie, osoba ta tworzy oddzielne jednoosobowe gospodarstwo domowe.

W spisywanym pomieszczeniu mogło mieszkać jedno, dwa, trzy lub więcej gospodarstw domowych.

W każdym gospodarstwie domowym wyodrębniano „głowę” gospodarstwa, wobec której ustalano stosunek pokrewieństwa (powinowactwa) wszystkich pozostałych członków gospodarstwa domowego.

Głową gospodarstwa domowego w rozumieniu spisu jest ta osoba, która całkowicie lub w przeważającej części dostarcza środków utrzymania danemu gospodarstwu domowemu. Jeżeli dwie lub więcej osób dostarczają środków utrzymania w jednakowym stopniu, za głowę gospodarstwa domowego uznaje się tę osobę, która tymi środkami rozporządza.

Na podstawie stosunku pokrewieństwa każdej osoby z głową gospodarstwa domowego oraz dodatkowych informacji: daty zawarcia związku małżeńskiego, informacji czyje jest dziecko lub czyim partnerem jest osoba żyjąca w związku nieformalnym ustalano skład rodzinny gospodarstwa domowego, tzn. liczbę i typy rodzin.

Ze względu na liczbę oraz stosunek pokrewieństwa osób wyróżniono następujące **typy gospodarstw domowych**:

- rodzinne
 - jednorodzinne,
 - dwurodzinne,
 - trzyrodzinne i większe,
- nierodzinne
 - jednoosobowe,
 - wieloosobowe.

W gospodarstwach domowych wyróżniono **grupy pokoleniowe**: osoby młode – w przedziale wieku 0-29 lat, w średnim wieku – 30-59 lat i starsze – 60 lat i więcej.

RODZINA

Spośród osób wchodzących w skład gospodarstwa domowego wyodrębnia się rodziny.

Rodzina (biologiczna) w spisie definiowana jest jako dwie lub większa liczba osób, które są związane jako mąż i żona, wspólnie żyjący partnerzy (kohabitanci) – osoby płci przeciwnej lub jako rodzic i dziecko. Tak więc, rodzina obejmuje parę bez dzieci lub parę z jednym lub większą liczbą dzieci, albo też samotnego rodzica z jednym bądź większą liczbą dzieci.

Wyróżnia się następujące **typy rodzin**:

- małżeństwo bez dzieci,
- małżeństwo z dziećmi,
- partnerzy bez dzieci,
- partnerzy z dziećmi,
- samotna matka z dziećmi,
- samotny ojciec z dziećmi.

Innowacją w spisie 2002 jest wyodrębnienie partnerów jako odrębny typ rodziny. W poprzednich spisach pary kohabitacyjne wykazywano łącznie z małżeństwami.

Rodzina pełna jest to rodzina z obojgiem rodziców (naturalnych lub innych) z dziećmi, natomiast **rodzina niepełna** jest to rodzina z jednym tylko rodzicem i dziećmi, tzn. samotna matka z dziećmi lub samotny ojciec z dziećmi.

Młoda rodzina – to rodzina, w której matka była w momencie spisu w wieku poniżej 30 lat, a ojciec poniżej 35 lat; w przypadku małżeństw (związków partnerskich) brano pod uwagę jednocześnie wiek obojga małżonków/partnerów.

W spisie wyróżnia się następujące **pozycje osób w rodzinie**:

- mąż,
- żona,
- partner,
- partnerka,
- samotny ojciec,
- samotna matka,
- dziecko,
- osoba spokrewniona w linii prostej z kimkolwiek z członków rodziny,
- osoba spokrewniona, ale nie w linii prostej z kimkolwiek z członków rodziny,
- osoba obca.

Jako **dziecko** określa się osobę w każdym wieku, która pozostaje w gospodarstwie domowym (lub przebywa w gospodarstwie zbiorowym) wraz z obojgiem lub jednym z rodziców. Do dzieci zalicza się również pasierbów oraz dzieci przysposobione.

Dziecko do lat 24 pozostające na utrzymaniu jest to dziecko w wieku 0–24 lata, które nie posiada własnego źródła utrzymania i pozostaje na utrzymaniu innej osoby wchodzącej w skład gospodarstwa domowego.

GOSPODARSTWA DOMOWE Z UŻYTKOWNIKIEM GOSPODARSTWA INDYWIDUALNEGO

Za **gospodarstwo domowe z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego** uważa się gospodarstwo, w którym jeden z członków jest użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych, działki rolnej o powierzchni od 0,1 do 1 ha użytków rolnych lub właścicielem zwierząt gospodarskich (nie posiadającym użytków rolnych lub posiadającym użytki rolne o powierzchni mniejszej niż 0,1 ha).

Gospodarstwa domowe wyodrębnione w opisany powyżej sposób określa się gospodarstwami związanymi z rolnictwem zaś osoby, które tworzą te gospodarstwa – to ludność związana z rolnictwem, a precyzyjniej **z gospodarstwami indywidualnymi**.

Gospodarstwo rolne – oznacza grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą oraz prawami i obowiązkami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

Do powierzchni ogólnej gospodarstwa indywidualnego zalicza się użytki rolne, lasy i grunty leśne oraz pozostałe.

Do użytków rolnych zalicza się grunty orne (pod zasiewami, odłogi i ugory), sady, łąki i pastwiska trwałe.

Indywidualne gospodarstwo rolne to gospodarstwo o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 1ha, będące własnością lub znajdujące się w użytkowaniu osoby fizycznej lub grupy osób.

Działka rolna to gospodarstwo o powierzchni użytków rolnych od 0,10 do 1,00 ha włącznie, będące własnością lub znajdujące się w użytkowaniu osoby fizycznej lub grupy osób.

Właściciel zwierząt gospodarskich to osoba nie posiadająca użytków rolnych lub posiadająca użytki o powierzchni mniejszej niż 0,10 ha, która ma co najmniej: 1 sztukę bydła lub (i) 5 sztuk trzody chlewnej albo 1 lochę lub (i) 3 sztuki owiec bądź kóz lub (i) 1 konia lub (i) 30 sztuk drobiu lub (i) 5 sztuk samic zwierząt futerkowych (w tym królików) lub (i) 1 pień pszczeli.

Użytkownik gospodarstwa indywidualnego to osoba fizyczna lub grupa osób, które faktycznie użytkują grunty, niezależnie od tego, czy są właścicielami, dzierżawcami tych gruntów czy też użytkują je z innego tytułu oraz niezależnie od tego, czy grunty te są zlokalizowane w jednej gminie czy w kilku gminach.

Za osobę kierującą uważa się osobę fizyczną upoważnioną przez właściciela/użytkownika gospodarstwa indywidualnego do podejmowania i nadzorowania decyzji bezpośrednio związanych z procesami produkcyjnymi. Na ogół kierującym jest użytkownik gospodarstwa indywidualnego, ale może nim być także współmałżonek użytkownika lub inny członek gospodarstwa domowego, a także osoba spoza gospodarstwa, zatrudniona przez użytkownika na podstawie umowy o pracę.

W gospodarstwie domowym może wystąpić tylko jeden użytkownik gospodarstwa indywidualnego, natomiast w spisywanym mieszkaniu, (pomieszczeniu nie będącym mieszkaniem), mogło mieszkać jedno, dwa, trzy lub więcej gospodarstw domowych.

Liczba gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego nie jest taka sama jak liczba użytkowników indywidualnych gospodarstw. Liczba wspomnianych gospodarstw przewyższa liczbę użytkowników. Część gospodarstw domowych, sklasyfikowana jako gospodarstwa z użytkownikiem nie posiadała wyznaczonego

gospodarstwa indywidualnego. Sytuacje takie miały miejsce wówczas gdy faktyczni użytkownicy byli długotrwale nieobecni przez okres powyżej 2 miesięcy.

W przypadkach kiedy w gospodarstwie domowym pozostawały inne osoby, zostały one zaliczone do ludności związanej z rolnictwem, zaś takie gospodarstwa domowe – do grupy gospodarstw związanych z rolnictwem. W przypadku gdy były to gospodarstwa domowe 1-osobowe użytkowników trwale nieobecnych – gospodarstwa takie „zniknęły” w wynikach spisu ludności, zaś gospodarstwa rolne tych osób są ujmowane wyłącznie w wynikach spisu rolnego.

ŹRÓDŁA UTRZYMANIA GOSPODARSTW DOMOWYCH

Źródła utrzymania gospodarstwa domowego (główne i dodatkowe) wynikają z indywidualnych źródeł dochodów uzyskiwanych przez poszczególnych członków gospodarstwa domowego w okresie 12 miesięcy poprzedzających spis. Jeżeli członkowie gospodarstwa domowego uzyskiwali dochody z jednego rodzaju źródła, wówczas źródło to było głównym, a zarazem jedynym (wyłącznym) źródłem utrzymania ich gospodarstwa. Natomiast jeżeli uzyskiwali dochody ze źródeł zaliczanych do różnych kategorii wówczas określenie, które z tych źródeł jest głównym, a które dodatkowym następowało według oświadczenia osób spisywanych.

Decydujące znaczenie dla określenia źródeł utrzymania gospodarstwa domowego miał rodzaj przeważającego dochodu osiąganego łącznie przez członków danego gospodarstwa, który ustalono poprzez łączenie indywidualnych dochodów poszczególnych osób, pochodzących z tego samego źródła.

Główne źródło utrzymania gospodarstwa domowego jest to źródło, z którego pochodzi przeważająca część środków w budżecie domowym, przeznaczona na potrzeby wszystkich członków gospodarstwa.

Dodatkowym źródłem utrzymania jest drugie pod względem wysokości łącznego dochodu, przeznaczonego na potrzeby gospodarstwa domowego jako całości.

Przy ustalaniu głównego i dodatkowego źródła utrzymania gospodarstwa domowego z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego uwzględniano zarówno wartość produktów sprzedanych, jak i zużytych w gospodarstwie domowym – skonsumowanych lub wykorzystywanych do dalszej produkcji w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej).

Dla określenia głównego i dodatkowego źródła utrzymania gospodarstw domowych użyto identycznej klasyfikacji jak dla źródeł utrzymania osób.

Jako odrębną pozycję wykazywano gospodarstwa domowe na utrzymaniu. Oznacza to, że osoby tworzące gospodarstwo domowe spełniają warunek wspólnego zamieszkiwania, natomiast nie posiadają własnych źródeł dochodu, bądź posiadane środki

są niewystarczające, zaś osoby te pozostają wyłącznie lub głównie na utrzymaniu innych osób spoza ich gospodarstwa.

GOSPODARSTWA DOMOWE ROLNICZE I NIEROLNICZE

W oparciu o informacje o głównym i dodatkowym źródle utrzymania gospodarstw domowych bez użytkownika gospodarstwa indywidualnego oraz gospodarstw, w skład których wchodzi użytkownik gospodarstwa indywidualnego wprowadza się podstawowe grupowanie, charakteryzujące gospodarstwa domowe pod względem społeczno-ekonomicznym, a mianowicie gospodarstwa rolnicze i nierolnicze.

Typy gospodarstw domowych bez użytkownika gospodarstwa indywidualnego:

- **gospodarstwa utrzymujące się wyłącznie lub głównie z dochodów z pracy najemnej**, dla których wyłącznym lub głównym źródłem utrzymania jest praca najemna w sektorze publicznym lub prywatnym, a dodatkowym źródłem mogą być inne źródła niezarobkowe, praca na rachunek własny lub dochody z własności,
- **gospodarstwa utrzymujące się wyłącznie lub głównie z pracy na rachunek własny**, dla których wyłącznym lub głównym źródłem utrzymania jest praca na rachunek własny (w tym dochody z najmu), a dodatkowym źródłem mogą być źródła niezarobkowe, praca najemna lub dochody z własności,
- **gospodarstwa utrzymujące się wyłącznie lub głównie z emerytury**, a dodatkowo posiadające inne źródła dochodów – inne niż emerytura niezarobkowe źródła, praca na rachunek własny (w tym dochody z najmu), praca najemna lub z dochody z własności,
- **gospodarstwa utrzymujące się wyłącznie lub głównie z renty**, a dodatkowo posiadające inne źródła dochodów – inne niż renta niezarobkowe źródła, praca na rachunek własny (w tym dochody z najmu), praca najemna lub z dochody z własności,
- **gospodarstwa utrzymujące się wyłącznie lub głównie z pozostałych niezarobkowych źródeł**, a dodatkowo posiadające inne źródła dochodów – emerytura, renta, praca na rachunek własny (w tym dochody z najmu), praca najemna lub z dochody z własności,
- **pozostałe gospodarstwa**, tj. gospodarstwa utrzymujące się wyłącznie lub głównie z dochodów z własności, pozostające wyłącznie lub głównie na utrzymaniu oraz gospodarstwa domowe o nieustalonym źródle utrzymania.

Wszystkie wyodrębnione w punktach 1–6 typy gospodarstw domowych zalicza się do tzw. gospodarstw nierolniczych.

Gospodarstwa domowe z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego

- **rolnicze**, których wyłącznym źródłem utrzymania jest dochód z pracy w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej),

- **mieszane – głównie rolnicze**, dla których dochody z pracy w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej) stanowią główne źródło utrzymania, a dodatkowe źródło mogą stanowić dochody z pracy: na rachunek własny (w tym dochody z najmu), najemnej, niezarobkowe źródła dochodów lub dochody z własności,
- **mieszane – głównie nierolnicze**, dla których dochód z pracy w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej) stanowi dodatkowe źródło utrzymania gospodarstwa, natomiast główne źródło stanowią mogą dochody z pracy na rachunek własny lub dochody z najmu, pracy najemnej, niezarobkowych źródeł lub z dochodów z własności,
- **nierolnicze** – są to gospodarstwa domowe, w których dochodów z pracy w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej) nie wykazano jako głównego lub dodatkowego źródła utrzymania całego gospodarstwa, chociaż mogą w nim być osoby, dla których praca w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej) stanowi indywidualne źródło utrzymania (wyłączne, główne lub dodatkowe). Wyłączne lub główne źródło utrzymania tego typu gospodarstw mogą stanowić dochody z pracy najemnej, na rachunek własny (w tym z dochodów z najmu), niezarobkowe źródła lub dochody z własności.

Wśród gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego wyróżnia się gospodarstwa rolnicze (typ 1 i 2) oraz nierolnicze (typ 3 i 4). Dla potrzeb różnych analiz można wprowadzać inne grupowania gospodarstw rolniczych i nierolniczych zaliczając do tej ostatniej grupy również gospodarstwa domowe bez użytkownika gospodarstwa indywidualnego.

GRUPY SPOŁECZNO-EKONOMICZNE GOSPODARSTW DOMOWYCH

Informacje o źródłach utrzymania gospodarstw (wyłącznym lub głównym i dodatkowym) niezależnie od przedstawionego podziału gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego według typów porównywalne są z klasyfikacją obowiązującą w badaniach budżetów gospodarstw domowych i służą do sklasyfikowania gospodarstw domowych według grup społeczno-ekonomicznych.

1. **Gospodarstwa pracowników** – wyłącznym lub głównym źródłem utrzymania gospodarstw jest dochód z pracy najemnej, a dodatkowym źródłem może być praca na rachunek własny (w tym dochody z najmu) z wyjątkiem pracy w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej), źródła niezarobkowe, a także dochód z własności.
2. **Gospodarstwa pracowników użytkujących gospodarstwo rolne** – utrzymujące się z łącznego dochodu z pracy najemnej i użytkowania swojego gospodarstwa rolnego (działki rolnej). Na podstawie wyników uzyskanych ze spisu możliwe było wyodrębnienie tylko gospodarstw domowych utrzymujących się głównie z dochodów z pracy najemnej i dodatkowo z pracy w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej) lub głównie z pracy w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej), a praca najemna stanowi dodatkowe źródło utrzymania.

3. **Gospodarstwa rolników** – wyłącznym lub głównym źródłem utrzymania tych gospodarstw domowych jest dochód z pracy w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej) lub hodowli zwierząt gospodarskich, natomiast dodatkowe źródło utrzymania może stanowić dochód z pracy na rachunek własny (w tym dochody z najmu) oraz źródła niezarobkowe.
4. **Gospodarstwa pracujących na rachunek własny** – wyłącznym lub głównym źródłem utrzymania jest dochód z pracy na rachunek własny (w tym z dochodów z najmu) poza swoim gospodarstwem rolnym (działką rolną), natomiast dodatkowe źródło mogą stanowić dochody z pracy najemnej, z pracy w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej), źródła niezarobkowe lub dochody z własności.
5. **Gospodarstwa emerytów** – utrzymujące się wyłącznie lub głównie z emerytury, dodatkowe źródło może pochodzić ze wszystkich pozostałych kategorii źródeł utrzymania,
6. **Gospodarstwa rencistów** – wyłącznym lub głównym źródłem utrzymania jest renta z tytułu niezdolności do pracy (renta inwalidzka), socjalna lub rodzinna, dodatkowe źródło może pochodzić ze wszystkich pozostałych kategorii źródeł utrzymania.
7. **Gospodarstwa utrzymujących się z innych niezarobkowych źródeł** – wyłącznym lub głównym źródłem utrzymania są źródła niezarobkowe inne niż emerytura lub renta, natomiast dodatkowe źródło utrzymania może pochodzić ze wszystkich pozostałych kategorii źródeł utrzymania.
8. **Gospodarstwa utrzymujących się z dochodów z własności** – wyłącznym lub głównym źródłem utrzymania są dochody pochodzące z lokat kapitałowych (z obrotu akcjami, obligacjami, zysków kapitałowych itp.), z oddanych w dzierżawę gruntów rolnych, z odsetek od oszczędności, udziału w zyskach przedsiębiorstw (dywidend). Jest to nowo utworzona kategoria, dotychczas gospodarstwa domowe utrzymujące się z tego źródła zaliczane były do grupy gospodarstw utrzymujących się z innych niezarobkowych źródeł.
9. **Pozostałe gospodarstwa** – są to gospodarstwa pozostające wyłącznie lub głównie na utrzymaniu oraz gospodarstwa domowe o nieustalonym źródle utrzymania.

UWAGI TECHNICZNE

W tablicach mogą wystąpić drobne rozbieżności w sumowaniu danych (wyrażonych w liczbach bezwzględnych i względnych) na ogółem wynikające z zaokrągleń automatycznych.

Liczyby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością.